د نړۍ ستر مذاهب

دا مختصره رساله د هغه کتاب له منځپانګې راخیستل شوې ده چې کلونه

مخکې (د نړۍ ستر مذاهب) په نامه چاپ شوی او خپور شوی وو

Ketabton.com

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی چاپ : ۱۳۸۲ هـ ش

نشروونکی: ترجمان خپرندویه ټولنه

کمپوز و ترتیب: جانان احمدزی

پتې: نیو کابل بک سټور بوړد بازار پېښور ، میرویس کتاب پلورنځی اړګ بازار کندهار

اسلامي کتاب پلورنځی جلال اباد ، اریانا کتاب پلورنځی خوست صرافانو کوڅه

فهرست

د سرخبری / ۳	تاو مذهب / ۳۰
هندو مذهب / ٦	شنتو مذهب / ۳۳
بودايي مذهب / ۱۰	یهودیت / ۳٦
زړدشتي مذهب / ۱٦	عیسویت / ٤۱
کنفیوشي مذهب / ۲٤	مانویت / ٤۵

نوټ: دا متن د لیکوال په اجازه له اصلي متن نه د کاپي په توګه بیا ځلی لیکل شوی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبری

یو نظر خو دادی چی له کله نه په نړۍ کی انسان دی شاید له همغی وړځی مذهب هم دی لیکن د مذاهبو او ادیانو تاریخ راته وایي چی عقاید او مذاهب د انسان له پیدایښته ډیر وروسته منځته راغلل ، کله چی انسان په خپل ځان او شاوخوا کی دومره غټو غټو تبدیلیانو ته ګوري نو مجبوریږي چی خامخا بیې په اړه سوچ فکر وکړي او کله چی فکر کوي نو ډیری غټی غټی باریکی مخی ته ورته راځي.

انسان فکر وکړ چی دومره لویه نړۍ او په دی نړۍ کی انسانان ، رنګارنګ حیوانات ، اوبه هوا ، اور ، ونی بوټي ، کاني غرونه ، بارانونه بحرونه هواګانی ، رعدوبرق او داسی نور زرګونه مسایل دا ټول څنګه منځته راغلل او څنګه کنټرولیږي نو دا خبره بیې تری نچوړ کړه چی بهرحال پاس یو څوک شته چی دا نظم بیې راوستی یو داسی څوک چی په ټولو له پاسه دی. او همدا د مذهب ابتدا وه.

له دی وروسته خبره نوره مخکی لاړه او نوری خبری راوتو کیدی هر سوچ فکر والا کس نوی نوی خبری راوویستلی چی سمی او غلطی دواړه پکی وی ، نو همدا وجه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دنیا کې رنګارنګ مذهبونه او دینونه پیدا شول دومره چې اوس یې مونږ ته شمېرل هم مشکل دي. ځینې خو داسې دینونه وو چې هغوئ راغلل او په پراخه سیمو تر زرګونه کاله وخت واک وروسته بیرته له منځه لاړل همداسې نوي دینونه راتوکېدل او داسلسله روانه وه تر دې چې نن ورځ مونږ هم یو شمیر دینونه وینو او پیژنو چې زمونږ په عصر کې واک چلوي او کېدای شي چې مودې مودې او پیړۍ پیړۍ وروسته دا هم له منځه لاړ شي او نوي نظریات و عقاید یې ځای ونیسي. خو له ټولو بهتره خبره داده چې کله هم څوک په پاک زړه سره د حق او ریښتینولۍ د لټون کوشش کوي او په اړه یې سوچ کوي نو هغه ته د ریښتیاوو دروازې خلاصیږي او له کوم اړخ نه یې خامخا مدد هم کیږي. بهرحال ناګزیر د مذاهبو تاریخ بیانول هم وي خو مونږ ته ترهرڅه د خپل سپیڅلي دین اسلام ارشادات او حوالې اعتبار لري هر مسلمان باید مطالعې ته د اسلام له زاویې وګوري او په اړه یې قضاوت وکړي.

نو خبرې اوږدول نه غواړو او راځو دلته په دې کوچنۍ رساله کې د نړۍ د هغو مذاهبو لنډه تذکره راخلو چې له ډېرې زمانې نه وو او د پیروانانو تعداد او تاریخي قدامت له امله د نړۍ غټ مذاهب ویل کیږي، د ریښتینولۍ او بطلان په اړه یې دلته بحث نه کوو ، هر پښتون باید د اسلام دین له تاریخ او فرموداتو باخبر وي نو له همدې امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یوازې د تعارف او پېژندګلوۍ په پار د (هندویزم ، بودایزم ، کنفیوشي ، تاوي ، شنتو ، زرتشتي ، یهودي ، مسیحي او مانوي دینونو) په اړه لنډ معلومات وړاندې کول غواړو. همدا شان لازمه بولم چې له ښاغلي کفیل نیازي او اکمل توخي نه مننه وکړم چې زما له تفصیلي کتاب (د نړۍ ستر مذاهب) له منځه یې د یوې وړې رسالې په اندازه لنډې خبرې راواخیستلې او د بیا ځلي چاپ لپاره یې اماده کړې ، د نکاتو د راخیستلو انتخاب په خپله د یادو دواړو ورونو وو زه پکې زیاتوالي او کموالي نه غواړم ځکه چې د هرچا خوښه یو بیل ارزښت لري ، په کتاب کې د اختصار او ځینې ملحوظاتو په بنا د نورو نظریاتو او عقایدو په اړه یادونه نشته یوازې د څو مشهورو مذاهبو په اړه خبره شوې ده. هغه ورونه چې د نړۍ د نورو ادیانو ، مذاهبو او عقایدو په اړه ابتدایي معلومات ترلاسه کول غواړي په دې کوچنۍ رساله به یې تنده یو څه ماته شي خو که مو هغه څه نه وو ترلاسه کړي چې تلاش یې کوئ نو د رسالې د اصلي منبع (کتاب) ترلاسه کول به ممکن مرسته درسره وکړي شي.

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندو مذهب

څه لپاسه درې زره کاله یې وشول کله چې آریا پنجاب ته ورسیدل نو هغوئ ته ویدونه په یادو زده وو ، په دغه ویدونو کې د څلورو دیوتاګانو اندرا ، ویرونا ، سوما ، آګني او یوې دیوي آشا ذکر وو ، لیکن هندوستان ته له راغلیو آریایانو سره هیڅ بت نه وو.

په هندوستان کې له اول سره یو قوم آباد وو چې تور رنګ او کوچنی قد یې وو ، اریایانو خو دغه دراوړ قوم په جنګونو جنګونو د دکن په لوري وشړل خو د هغوئ د دیوتاګانو لمانځنه یې شروع کړه ، آریایانو د دراوړانو له مذهب نه ډېر څه واخیستل ، خو اوس یې دلته دا چاڼ کول او جدا جدا کول مشکل دي چې کوم پکې د آریایانو خپل او کوم د دراوړانو دي.

هندوستان ته د راغلیو آریایانو ترمنځ تر ټولو لومړی ددې فکر پیدا شو چې څنګه د خپل ښکلي نسل ساتنه وکړی شي . ددې لپاره هغوئ څلور ذاتونه رامنځته کړل ، برهمن ، چهتري ، ویش او شودر ، او دایې پخه مذهبي خبره جوړه کړه. برهمن چې عزتمنه طبقه بلل کیده کار یې هم لیکل لوستل ، لمانځنې او مذهبي رسومات ادا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول وو ، چهتري طبقې ته جنګ جګړې او د برهمن قوم حفاظت وسپارل شو، د ویش قوم کرکیله سوداګري او تجارت شو، او شودر ته د ټولو خدمت کول ورپه غاړه شول. ددې ټولو کار ډېر وو او برهمن به هیڅ هم نه کول ، برهمنان لګیا شول لیکل یې شروع کړل ، څلور واړه ویدونه یې چې تر دې دمه سینه په سینه انتقالول اوس یې راجمع کړل او ولیکل او رګ وید ، یجر وید، ساما وید ، اتهر وید یې ونومول. بیا یې آرنیکا ولیکه اوپې نشد یې ولیکه څو سمرتیاوې یې ولیکلې او دغسې رامایڼ ، مهابهارت ، بهګوت ګیتا ، پران او تانتر وغیره ... هندو مذهب ته خپله هندوان هندودهرم وایي او مذهبي کتابونو ته دهرم شاستر.

هندو دهرم چا او یا کومو کسانو جوړ کړ په دې څوک نه دي خبر کومې کومې خبرې داسې دي چې په په منلو یا نه منلو یې سړی هندو کیږي دا هم څوک نشي ویلی.

کله چې بودایانو هندو راجاګان له خپل دربار نه ووېستل او د هندوانو په ژوند کې لږ بده ورځ راغله نو برهمنو ته د خپل بایللي عزت فکر پیدا شو . په دوئ کې شنکر آچاریا پیدا شو او هغه هندو مذهب بیرته له سره ورغاوو. له ویدونو او اوپې‌نشد نه یې هغه خبرې راواخیستې کومې چې ددوئ په زړه برابرې وې. هغه خپله د شو پیروان وو خو له هندوشاستر نه یې د یو داسې ذات په ویستلو کار وکړ کوم چې یوازې وو او ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاقتونه وړته حاصل وو. بیا یې ایشوړ د هغه ماتحت خدای ونوماوو خو له نوړو دیویانو او دیوتاګانو یې انکار هم ونه کړ.بلکې دا یې ثابته کړه چې دا ټول له یوبله جدا نه دي له یو نه دي او په یو کې دي هیڅ فرق او تبدیلي نشته پکې.

له هغه وروسته رام نج او تلسي داسي پیدا شول ، رام نج په دولسمه عیسوي پیړۍ کې پیدا شو شنکر اچاریا (شو) منلو خو رام نج بیا (وشنو). خو رام نج وشنو ته یوازې خدای نه وایه بلکې اصلي خدای یې باله ، یو پاک ذات یې وټاکه او ورسره یې د دیوتاګانو او دیویانو قدرت هم منلو.

په اوولسمه پیړۍ کې تلسي داس د دیوتا او دیویانو په قوت ډیر تمرکز کاوو ویدونه ، شاستر او آپې نشد ټول یې پریښودل او دیوتاګانو د لویو جنګونو کیسې او افسانې چې په عام خلکو کې مشهورې وې راواخیستې ، د هغه ټول مذهب د رام په لمانځنه او د رام او سیتا له مینې جوړ ده.

د هندوانو په مذهب کې دا خاص خبره ده چې د ویدونو له زمانې نه تر اوسه پورې هرڅه چې څه زیاتونه پکې کړې ده هغه یې بیا پریښې نه ده او له کوم پخواني شي نه یې انکار هم نه دی کړی ، او نوي شیان یې په زړو کې په څه نه څه شکل کې داخل کړي دي. د ویدونو پخواني پینځه دیوتاګان هم موجود دي او هغه پینځه یې چې راتول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي یو یې ترې جوړ کړی هغه هم موجود دی. شو هم شته او وشنو هم ، او د هغوئ ټول اوتار هم شته د هغوئ میرمنی هم شته ، رام هم شته او کرشن هم شته ، او له دی ټولو وروسته د آریه طبقه هم شته کوم چی ماده روح او شکتي (طاقت) جمع کوي په هندویزم کی د توحید دعوه کوي او د بتانو له لمانځلو انکار کوي.

د توحید دا خبره په هندوانو کی د مسلمانانو له ګډېدلو او مشاهدی وروسته پیدا شوه خو له دی نه هیڅ فایده ورته ونه رسېدله خو بلعکس هغه نور شیان چی دوئ اخیستي او اخلي یې له هغو نه فایده ورته رسیږي لګیا ده ، مثلاً د کونډی واده او د مور و پلار په جایداد کی د لور او میرمنی حصه.

حقیقت خو دادی چی هندو مذهب نه په وید کی شته او نه په سمرتیاوو کی او نه له هغی نه په زړو آثارو کی ، دا مذهب ټول د هندوانو له رسمونو رواجونو او د برهمن قوم له خودساخته قوانینو نه سرچینه اخلي خو په قدامت کی یې هیڅ شک نشته او له بودایزم نه ډیر مخکی هم موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بودايي مذهب

د نړۍ له تاریخه معلومیږي چی له میلاده شپږپیړۍ وړاندې د نړۍ په اکثره علاقو کی ځو مذهبي خوځښتونه راپورته شول چی د وخت د رایجو مذاهبو د پیچلتیاوو او بدیو په خلاف ظاهر شوي وو او په هغه وخت کی خلکو هم ددغه تازه حرکاتو نسبتاً پرجوش ملاتړ کړی وو دغسی یو مذهب بودایزم یا بودیزم دی چی مشهور فلسفي مشر ګوتم بدهه ته منسوب دی بودایزم یو صوفیانه غوندې مذهب دی او نن ورځ د نړۍ له مهمو مذاهبو یو بلل کیږي.

٢٥١٩ کاله مخکی (ګوتم بدهه) د نیپال په سرحد لومبین کی پیدا شو، دا ښار هغه وخت د شاکیه نومی قبیلی په پایتخت کپل دستو کی حسابیده ګوتم بدهه یا بودا د خاندان په لحاظ له چهتر طبقی سره تړلی وو او خپله پلار یې یو وړوکی راجا وو، د بودا اصلي نوم سدهارت وو ، د هغه د ماشومتوب پالنه په شاهي انداز کی شوی وه هغه ته د سپاهي ټول فنون زده کړی شوي او د سیل و تفریح ټولی مشغلی موجودی وی خو د هغه په طبیعت کی له لومړي سره نرمي او خواخوږي ګډه شوی وه ، په ډیر لږ وخت کی سدهارت ډیر علم وکړ او ځومره یې چی د علم کچه پوره تلله نو همغومره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنجيدګۍ او تفکر خواته تلو هغه به په شپه ورځ کی اکثره یوازی وو او په خلوت کی به خوشال وو که څه هم د ځوانۍ په مرحله يې قدم ایښی وو لیکن د عامو ځوانانو غوندی يې جوش او ولوله نه وه بس یوازی د غور و فکر او مراقبې یو جنون ورسره وو ، د هغه ددغه یوازیتوب له امله د هغه پلار ډېر ورته پریشان وو نو له وزیرانو سره يې مشوره وکړه او له خپلی وړیری یشودها سره يې د سیدهارت واده وکړ. له واده وروسته خو د سیدهارت ظاهري ژوند سم تیریده لیکن ددغه خاموشۍ شاته یو طوفان راپورته شو چی لامل يې د سیدهارت ګوتم څه مشاهدات وو.

د تاریخي او بودیزم د روایاتو مطابق یوه ورځ هغه باغونو ته د تفریح لپاره ووت او په لاره يې یو ضعیف العمر شخص ولید چی د څېرۍ پوستکی یی وچ او له ګونځو ډک وو چی پورته کیده به نو د کوپی ملا او کمزورۍ له وجی به نشو پورته کیدلی. بیا بیا يې د پورته کیدو هڅه کوله خو بیرته به په خپله امسا تکیه شو ، کومه بله ورځ يې یو بیمار شخص ولیده چی د مرض په وجه ډېر په تکلیف وو او زګیروي يې کول ، همداسی یوه ورځ یط یو مړی ولید چی خلکو د تدفین لپاره روان کړی وو او خپلو خپلوانو يې ماتم کاوو ، هغه یو فقیر هم ولید چی زیړ لباس یی اغوستی وو او په ظاهره هیڅ هم ورسره نه وو لیکن ډېر پرسکون او مطمئن مالومیده. ددی فقیر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیره روحانیت ، خوشالي او اطمینان چی ګوتم ولید نو حیران شو او کلک عزم یی وکړ چی د حقیقي خوشالی ، سکون او قلبي اطمینان د حاصلولو لپاره به درویش کیږي او د دغه معرفت د حصول لپاره هغه یوه مهمه فیصله وکړه چی خپل محل به پریږدي او د ریاضت لپاره به ځنګل ته ځي.

له واده لس کاله وروسته د ګوتم بد یو ځوی هم شوی وو چی راهل نومیده یوه شپه چی په محل کی جشن وو نو د بودا د حق د لټون تنده بلکل تر اخیري حده رسیدلی وه او ټول عیشونه راحتونه او محلونه یې پریښودل. ځوان بودا د شپی په وخت له کوره ووت .

بودا له کوره تر وتلو وروسته د هندوستان له مختلفو فیلسوفانو نه تعلیم وکړ خو د هغه تنده پری ماته نشوه بلاخره په ګرځیدو ګرځیدو کی د ختیځ هندوستان یو ځنګل ته ورسید هلته یې څو کسه تارک الدنیا کسان ولیدل او دی هم ورسره په مراقبه کی مصروف شو دی خلکو سره یې دومره سخت ریاضت او مشقت وکړ چی د هغه ښکلی جسم یوازی د هډوکو ډانچه پاتی شوه ، ترشپږ کاله دغسی ریاضت وروسته هغه هیڅ هم ترلاسه نکړل ، خو چی خپل جسم ته به یې کتل نو دا نتیجه یې ترلاسه کړه چی اعتدال پریښودل او جسم ته تکلیف ورکول بی فایدی عمل دی او دی سره نجات

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي حاصلېدلی هغه ته په تجربی سره دا ثابته شوی وه چی جسماني رياضتونه او وږی اوسيدل يی له دی چی بدن ته تکليف ورکړي بله هيڅ فايده هم نه لري له دی وروسته هغه د بنارس يو آشرم ته لاړ ، بودايان وايي چی دغلته د خدای له اړخه بودا ته د خوب په ذريعه داسی اشاره ورکړی شوه چی هم وجود ته تر حده ډير تکليف ورکول او هم ډير د دنيا په چارو کی ننوتل دواړه غلط دي بلکی صحيح لاره د اعتدال او ميانه روئ ده د شپږو کاله وخت نه پس هغه په يخو اوبو غسل وکړ او د يو شپانه د نجلۍ له شيدو نه جوړ شوي کير (پيرني) باندی يې خپل رياضت مات کړ ، ماښام يې بيا ځلی د مراقبی هڅه وکړه خو له ځان سره يې عهد وکړ چی دا ځل مراقبه که دده په مرګ هم منجر شي ليکن تر حقيقت موندلو پوری به له مراقبی ونه ووځي او له دی هوډ سره د يو پيپل خواته د ونو په يوه څوکی کيناست خپل ټول خيالات يې په يوه نکته باندی متمرکز کړل او په غور وفکر کی ډوب شو.

په ۲۹ مه ورځ بودا معرفت حاصل کړ او همدغه ځای وو چی هغه له سيدهارت نه بودهـ يا بودا شو ، بدهـ په اصل کی سانسکريت لفظ دی چی معنی يی ده عالم پوه او هوښيار بيدا عارف او روښانفکره وغيره... اوس هم بودايان دغه ځای ته (بدهـ ګيا) وايي. دا وخت د بودا عمر ۳۵ کاله وو کوم څه يې چی ترلاسه کړل هغه يې علم بولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښنايي يې بولي. بودا وايي : کله چې زه هلته له پاک نيت محنت او سمی ارادی سره کيناستم نو جهالت ختم شو او علم راوتوکېد ، تياره ختمه شوه او روښنايي ظاهره شوه .

له دی وروسته بودا په بنارس کی د آسي پتن خواته چې اوسنی نوم يې سرناتهـ دی روان شو هلته چې ورسېد نو پينځه ملنګانو ته يې خپله لومړۍ خطبه وويله چې دوئ يې آپديش بولي دا خطبه د بودايانو په مذهب کی ډير زيات اهميت لري ، چې ابتدايي کلمات يې داسی دي: ای ملنګانو ، دوه شيانو ته مه ځئ يو دا چې د عيش و عشرت ژوند اختيار کړئ ځکه دا ډيره د حقارت او ذلت زندګي ده ، دوهم دا چې هيڅکله خپل ژوند ته عذاب مه ورکوئ ځکه چې ډېر تکليف ورکول بی معنی خبره ده ددغه دواړو لاړو ترمنځ يوه منځګړی لار اختيار کړئ چې د نجات او بصيرت لاره ده ، دا لاره د نيکی عقيدی ، نيک نيت ، نيک فعل ، نيکی ګټی ، نيک کوشش ، سکون او رېښتينولی لاره ده .

له هغی وروسته بودا خلکو ته د نصيحت کولو لپاره ګرځېدل شروع کړل په اميرانو به د هغه د خبرو تاثير زيات وو د هغه وخت بادشاه ميرمنی پلار او بچيو يې د بودا دغه نوی دين قبول کړ خلک به له لری لری علاقو ورته راتلل او دده تعليماتو ته به يې غوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیوه ، زیات به داسی وو چی هغوئ به دنیا خوشی کړه او چیلی به یې کولی خو بودا به تږلو ته د دنیا پریښودلو خبره نه کوله ، دنیا پریښودل د همغوئ لپاړه وو چا چی غوښتل ژوړ سوچ وکړي او خلکو ته وعظ و نصیحت وکړي ، عامو خلکو ته به یې دا ویل چی بدۍ پریږدئ او ښه کاړونه کوئ همدا دړته کافي ده.

بودا مذهب اوس له دوه نیم زړه کاله نه هم زیات شو ، بودایي مذهب چی چیرته هم تللی دی هلته د هغه ځای عقاید پکی ګډ شوي دي بیا د بودا مذهب د چیلو چیلو (دوهمه دړیمه او څلوړمه طبقه مشرانو) هم پکی ډیری نوړۍ خبری زیاتی کړی دغسی د بودا په اصل تعلیماتو کی مشکل پیدا شو خو بیا هم د بودا خپل کوم تعلیمات چی دي هغه دادي : بدهـ د بناړس په وینا کی وویل چی مه له حده زیات د عیش او د ژوند په مزو کی پریوځئ او مه هم ځان و جسم په تکلیف کی اچوئ د منځ لاړه ونیسئ ، په شهوت غصی او جهالت قابو حاصله کړئ ، دا داسی بدۍ دي چی نه یوازی انسان ته تکلیف ړسوي بلکی په داسی جال کی یې ګیروي چی نجات ته نه ړسیږي.

داسی هم ویل کیږي چی د بودا مذهب له خدایه انکاړ دی ، که داسی وي نو ډیره د تعجب خبره ده ، بودایي مذهب د آسیا په ډیرو هیوادونو لکه هندوستان ، تبت ، برهما - برما ، سیلون ، هند ، چین ، جاپان او حتی په برازیل او ځینی جزیرو کی خپوړ شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشتي مذهب

له زردشت نه مخکې په ایران کې کوم خاص مذهب رایج نه وو بلکې دلته د مظاهرپرستۍ او مشرکانه مذاهبو مختلف صورتونه موجود ول ، دلته له منځنۍ آسیا نه راغلي قوم آریا اباد وو چې په مشرکانه دین یې عقیده لرله ، د حیواناتو ، لمر ، سپوږمۍ ، اور ، اوبو ، سیارو ، نیا و نیکونو او د قبایلي دیوتاګانو لمانځل عام رواج ول.

د زردشت د اوسیدو کره نیټه خو نه ده مالومه لیکن تاریخپوهان وایي چې هغه له میلاده شپږ پیړۍ مخکې ژوند کاوو ، د روایاتو له مخې هغه په آذربایجان کې پیدا شوی وو د هغه د کوچنیوالي حالات د زرتشتیزم په مقدسو کتابونو کې ذکر شوي نه دي خو تر مونږ پورې چې کوم مالومات رارسیدلي دي هغه دادي چې هغه مختلف فنون زده کړي وو خو اوس یې رمه څروله لیکن زړه یې د خلکو د خدمت لورې ته مایل وو ، هغه په ځوانۍ کې له خپل پلرني دین نه ستړی وو او پرې مطمئن نه وو او د انسانانو متعلق په څه مسایلو یې غور و فکر کاوو خو د خپلو سوالونو هیڅ ځواب یې ترلاسه کړی نه وو. د شل کالو په عمر په یو غره کې څیله (چیله) شو یوه موده وروسته ورته اسماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج نصیب شو او هغه مقدس کلمات وروته الهام شول کوم چی د هغه د تعلیماتو د کتاب (گاتا) بنیاد وو. گاتا هغه مقدس نظمونه دي چی زردشت (زرتشت) ته منسوبیږي .

له الهي وحی وروسته زردشت د پیغمبرانه کوششونو شروع وکړه او د کایناتو د خیر وشر کشمکش یې د خپل دعوت خاصه موضوع جوړه کړه. تر لس کاله مسلسل کوششونو وروسته هم هغه ته کومه خاص کامیابي ترلاسه نشوه ، چون له هغی وروسته زردشت د بلخ بادشاه گستاشپ (۵۰۰ - ٦۰۰ ق م) ته خپل پیغام ورووړ ، د بادشاه په دربار کی علماوو له زردشت سره مناظره وکړه چی پکی زردشت له خپل مذهب نه په سمه توگه دفاع وکړه او د هغوئ د هغه وخت مروج مذهب یې هم غلط ورته ثابت کړ ، نو همغه وو چی بادشاه د زردشت مذهب قبول کړ او له دی وروسته زردشتیزم په تیزئ سره خپور شو ، سره له دی چی په ایران کی ډیر مشکلات ورته مخکی وو خو بیا هم د هغه مذهب د ایران په لویه برخه خپور شو ، په دغه سلسله کی د توران د سلطنت او ایران ترمنځ جنګ شروع شو او یو تورانی چی کله موقع وموندله نو زردشت یې شهید کړ (دا اصطلاح د یو لوی مذهب د باني لپاره د احترام په توگه کارول شوی ده)، دغه وخت کی د هغه عمر تقریباً ۷۷ کاله وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زردشت له وفاته وروسته د هغه د مذهب حالت څنګه وو په دې اړه تاريخي تسلسل څو ځايه قطع شوی دی خو د زردشت مذهب د ايران له ختيځ نه تر جنوب پورې ډير په تيزۍ خپور شو او د ايران وجود په هغه وخت کی له سياسي او تهذيبي اړخه هم ډير اعتبار او تاثير درلود، د لته وو چی مذهبي فرقی (مغ) هم دا مذهب قبول کړ مغانو په ايران کی هغومره لوړ حيثيت درلود څومره چی په هند کی د برهمنانو وو ، کله چی د زردشت دين د مغانو لاسته ورغی نو هغوئ خپل قديمي عقايد هم ورسره يوځای کړل او خپور يې کړ او دغسی د مغانو عقايد هم د زردشتيزم برخه وګرځيدله.

د ايران د ستر سلطنت (هخامنشي - ۳۳۰-۵۵۰ ق م) وارث بادشاه هم د زردشتيزم پيروان وو ، که څه هم د زردشتيزم په تعليماتو کی د توحيد تصور او د کثرت پرستۍ رد په روښانه ټکو کی موندل کيږي خو هغه کتابات چی د هخامنشيانو له دورې نه ترلاسه شوي دي پکی د اور تعظيم او د ديوتاګانو حمدوثنا په لويه پيمانه موندل کيږي. داسی معلوميږي چی د زردشت د توحيد واضح تصور د ايراني قبايلي عقايدو په مخکی تر ډيره پورې ټينګ نه شو بلخصوص د هخامنشيانو د دورې په وروستيو کی د زردشت په اصل تعليماتو کی د ايران عوامي ارزښتونه او د قديمو مذاهبو تصورات ښه پريمانه ننوتلي وو ، د زردشت مقدس کتاب اوستا چی اوس د زردشتيزم ترجماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي هم قديمي منظوماتو برعکس د ديوتاګانو له تذکرو نه ډک دی. قرباني ، مقدس مشروب (سومرس) او نور رسومات هم د زردشت له اصلي مذهب سره فرق لري . د هخامنشيانو دوره په ۳۳۰ ق م کی د سکندراعظم په لاس ختمه شوه او په ايران د يوناني حاکمانو واک شروع شو سکندراعظم د هغه وخت ستره کتابخانه (پرسپوليس) هم تبا کړی وه چيرته چی د زردشت مقدس کتابونه په کتبي توګه محفوظ ايښي وو ، له دی وروسته يوه اوږده موده ايرانيان د يونانيانو تر تسلط لاندی ول چی پکی ايرانی کلتور د يونان له کلتوره سخت متأثره شو . له دی وروسته د زردشت د تاريخ يوه لويه حصه نامعلومه پاتی شوه وروسته چی کله حالات معلوم شول نو د زردشت په دين کی د څو داسی يوناني ديوتاګانو تصورات هم موندل کيدل چی پخوا نه ول ، په ۲٤۷ ق م کی لومړي آشکان د يوناني سلطنت خاتمه وکړه او د پارتيانو سلطنت يې قايم کړ د هغوئ مذهب هم زردشتيزم وو داسی ګمان کيږي چی هغوئ به هم د خپلی خوښی ډير څه پکی شامل کړي وي خو دا يقيني ده چی ددغه سلطنت د وروستي وخت بادشاه ولاش د مذهبي مقدس کتاب (اوستا) د بيا ترتيب حکم کړی وو خو په تاريخ کی ددغه اوستا هيڅ مالومات نشته. په ۲۲٤ ميلادي کی دا سلطنت هم له منځه لاړ او له هغه وروسته ساساني حکومت هم د زردشتيزم د ترقی لپاره ځينی مهم اقدامات وکړل د زردشتيزم مقدس کتاب چی په څو برخو کی رواياتاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجود وو بیا یې راوخیستل او اوستا یې تری ترتیب کړ ، د ټولنیزو چارو د تنظیم لپاره یې د مذهبي مشرانو یو نیټورک هم قایم کړ چی پکی ترټولو خلکو ته نږدی طبقه مغ وه چی مذهبي رسومات ادا کول ، فتوی صادرول ، خلکو ته اصلاحي مشوری ورکول او د داخلي جنګ جګړو حل کول یې دنده وه . د عبادت لپاره آتشکدی (اورخونی) ورغول شوی چی مشر ته به یې مغان مغ اعزازي نوم اخیستل کیده ، هری ولسوالی ته یو مشر مقرر شوی وو چی موبد به یې ورته وایه او د ټولو موبدانو مشر ته به یې موبدان موبد وایه ، دی مشر به د مذهبي امورو مکمل صلاحیت درلود . په دی دور کی زرتشتیت د ایران رسمي دین وګرځول شو چی ورسره په ایران کی یو ستر تهذیب راپورته شو دا تهذیب په هیڅ وجه د روم هندوستان او چین له تهذیبونو کم نه وو.

د زردشتیزم دا دول سلسله د شاپور تر دوری پوری روانه وه خو له هغی وروسته په دغه مذهب باندی د ثنویت فکري مکتب غالب شو او هغه مقدس کتابونه چی د علماوو او حافظانو په ذهن کی په پهلوي ژبه محفوظ پروت وو په داسی دول بیا ځلی ترتیب شو چی د ثنویت تاثیر پری ځرګند وو له ثنویت نه مراد د خیراوشر دوه خدایان لمانځل دي چی یو ته به یې آهورامزا او بل ته به یې اهریمن وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شپږمه میلادي پیړۍ کې د اسلام ظهور شوی وو دی دور کې د خسروپرویز ۵۹۰ – ۶۲۸ م اقتدار ختم شوی وو له هغې وروسته ایران د څو مسلمانو فاتحینو له ټکر سره مخ شو چې بلاخره ایران شکست وخوړ او د مسلمانانو تر نګرانۍ لاندې راغې خو له اسلام وروسته په ایران کې د زردشتیزم څراغ مړ شو او له کم اقلیت پرته د ایرانیانو یوې لویې برخې ته اسلام وروړل شو. د ۹۰۰م شاوخوا کې کم و توم زردشت پیروان له ایران نه هندوستان ته کډه شول چې هلته د ځینې مخصوصو شرایطو لاندې ګجرات کې د اوسیدو اجازه ورکړې شوه ، دلته هم دې خلکو ته فارسي یا پارسي ویل کیږي دلته دغه زردشتیانو ډیر کار وکړ او خپل مقدس کتابونه یې ګجراتي ژبې ته ترجمه کړل او د فقې د علم یو لوی دفتر یې تیار کړ په اوولسمه پیړۍ کې چې کله اروپایانو په هندوستان قبضه وکړه نو ورسره فارسیانو له اروپا سره تجارتي رابطې ټینګې کړې او ډیر ژر پارسیان د ټولنیزه توګه مستحکم شول دا وخت د یوې شمیرنې له مخې په ګجرات کې د پارسیانو تعداد یولک دیرش زره ښودل شوی دی.

ایرانیان او د هند غټه طبقه دواړه آریایان دي ددوئ ډېر پخوانی مذهب اصل کې یو وو ، د ویدونو او اوستا ډېرې خبرې خپلو کې سره یو دي کوم چې ډېر پخواني دیوتاګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ارباب الانواع) دي هغه هم یو دي خو په دوه بېلابیلو ممالکو کی د اوسېدو په وجه ژبه او لهجه هم بدله شوه او دغسی په نوم پیژندلو کی یو شان سره رانغلل.

دوه نیم زره کاله مخکی په ایران کی یو کس پیدا شو چی نوم یې زرتشت یا زردشت وو هغه یو نوی مذهب جوړ کړ او یا خو یې په همغه پخواني مذهب کی ترمیم وکړ ، هغه دا وویل چی په ما دوه روحونه یا دوه طاقتونه ظاهر شول چی غبرګولي دي خو یو په عمل او خبرو کی ډیر زیات بد او بل ډېر زیات ښه دی. د عقلمندو خلکو کار به دا وي چی هغوئ به نیکي خوښه کړي او د ناپوهه خلکو کار به بدي خوښول وي.

د ډیری نیکی کار والا طاقت نوم یې هرمزد کیښود او د بدی د طاقت والا نوم یې اهرمن. او ویې ویل چی د هرمزد عبادت وکړئ او د پراخوالي کوشش یې وکړئ خلک وړته راوبولئ ، ایمانداري ، په ژوند کی پاکي ، په خبرو کی ریښتینولي ، کرکیله کول ، د څارویو د نسل خیال ساتل ، سپي او غوایي سره نرمي کول ، د مړو عزت کول دا د زردشتي دین غټی نیکی وی.

د زردشتیانو چی کومی ګرجاوی وی هغی ته آتشکدی وایي هلته د مقدس اور پرستش کیږي ، مذهبي مشر یې د ورځی پینځه ځله آتشکدی ته ځي او په مقدس اور باندی خوشبویي پاشي ، د هر زردشتي په کور کی هم اور وي او د هغی لمانځنه کوي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشت د کتاب (اوستا) یوه حصه به هره ورځ تلاوت کوي او په واده کولو یې ډېر زیات تاکید کړی دی.

لکه چې ومو ویل د زردشت اصل تعلیمات چې هرڅه وي خو د ایران په دغه لرغوني مذهب کې هم ډیرې خبرې ورګډې شوي دي چې اوس یې په اصل شکل پیژندګلوي ډېره مشکله ده چې کوم د زردشت ده او کومه پخوانۍ حصه ده . د هغوئ د بعضې خدایانو نومونه دادي: میترا ، سروش ، رشنو. په جنت او جهنم هم عقیده لري او خپل مړي په یو خلاص میدان کې بېدي چې تېپوسان یې وخوري دوئ دغه ځای ته دخمه وایي.

که څه هم زردشتي دین ډېر پخوانی دی خو د پیروانانو شمیر یې کم دی ، اکثره یې په ایران ، پاکستان او هندوستان کې اوسي ، خو د ایران یزد ښار یې مرکز ګڼل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفیوشي مذهب

چین د نړۍ ستر هېواد دی چې د کورنیو پخوانی تعداد یې شپېته کروړه وو ، چینایان دعوه لري چې ددوئ تهذیب د نړۍ لرغونی تهذیب دی ، په چین کی به نور پخوانی مذاهب هم وو خو کوم مذهب ته چې چینایانو لرغونی وایي او تراوسه چلیږي هغه کنفیوشي مذهب دی.

ددی مذهب په اړه دین پیژندونکو دا سوال راپورته کړی دی چې آیا د کنفیوشش عقیده په ریښتیا هم دین ګڼلی شو او که یوازې یو اصلاحي تحریک ورته ووایو نو ځکه خو ځینی حضرات مذهب ورته وایي او ځینی نور یې اخلاقي فلسفه بولي.

په کوم دور کی چې مهاویر او ګوتم بدهـ په هندوستان کی اخلاقي تعلیمات خپرول نو په چین کی یو ستر مصلح کنفیوشش پیدا شو ، کنفیوشش یو ډیر ستر فلسفي حکیم او عالم تیر شوی دی چې د چین په لو ولایت کی پیدا شوی دی ددغه ولایت اوسنی نوم شایتونګ دی د هغه کورنی نوم کنفوزی وو ، د دری کالو به وو چې پلار یې وفات شو او د هغه مور یې تربیت په غاړه واخیست د وخت په تیریدو سره کنفیوشش د هغه وخت مروج علم لکه شاعري تاریخ موسیقي ښکار نښه ویشتل او نورو کی مهارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کړ په ځوانئ کې هغه په مختلفو حکومتي څوکیو هم پاتې شو. په نولس کلنئ کې یې واده وکړ چې یو ځوی یې هم پیدا شو.

د فکر او تحلیل په دې سلسله کې د هغه ملاقات له یو بل ستر مذهبي مشر او فلسفي (لاوزی) سره وشو څوک چې د تاویزم باني وو .

کنفیوشش یوه مدرسه جوړه کړه چې خلکو ته به یې پکې د مختلفو موضوعاتو زدکړه ورکوله د هغه درس و تدریس دومره حده پورې مقبول شو چې حکومتي مشران به یې هم په مجالسو کې اشتراک ته راتلل او دغسې یې د ژوند یوه لویه برخه په لو ولایت کې تیره شوه ، له هغې وروسته کنفیوشش قاضي مقرر شو د تاریخي لاسوندونو له مخې هغه خپله دغه دروند مسئولیت دومره په امانت ترسره کاوو چې د هغه تر حکم لاندې سیمه د امن او انصاف یوه نمونه ګرځېدلې وه او جرایم یې ختم کړل خو د وظیفې په مهال یې هم درس و تدریس جاري وو او ډیر خلک یې د شاګردۍ په دایره کې راغلي وو لیکن څنګه چې د هر چا یو دشمن وي دغسې د کنفیوشش بدبینانو هم بادشاه د ځان ملګرې کړ او کنفیوشش یې له ملکه تبعید کړ. وفات یې په ۷۲ کلنئ کې وشو او د کوفو په سیمه کې دفن کړې شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفیوشش له وفات وروسته د هغه نظریات په عامو خلکو کې دومره مشهور شول چې هغه یې یو قومي او بیا مذهبي اتل کړ له مړینې وروسته یې په ټول چین کې ماتم اعلان شو سره له دې چې کنفیوشش کوم مذهبي نظر نه وو وړاندې کړی خو بیا هم د هغه کوم کتابونه چې په مذهبي رسوماتو او تاریخ مبني وو هغو ته مذهبي حیثیت حاصل شو ، او د چین لرغونی مشرکانه مذهب هم د کنفیوشیزم یوه برخه جوړه شوه.

د کنفیوششیزم په تاریخ کې یو مذهبي عالم مینشیس ډیر د اهمیت وړ دی هغه د کنفیوشش تعلیمات د وخت له تقاضاوو سره مطابق ترتیب کړل او پکې یې اخلاقي او سیاسي امور باندې زور راووړ چې پکې ددغه مذهب رسوماتو او رواجونو ظاهري رنګ تقریباً ختم شو ، مینشیس د کنفیوشش د مذهب ترقۍ لپاره په ټول چین کې سفرونه وکړل چې په وجه یې مذهب ډیره ترقي وکړه .

د کنفیوشش له مرګه دوه نیم سوه کاله وروسته بادشاه (قین شي هوانګ ۲۴۷ - ۲۲۱ ق م) د چین په ډیرو پاچاهیو قبضه وکړه دا بادشاه د کنفیوششیزم خلاف وو ، هغه د کنفیوشش او د مینشیس ټول مذهبي او تعلیمي کتابونه وسوځل او ددې مذهب عالمان یې قتل کړل خو د بادشاه له مرګه وروسته هغه کتابونه بیا له سره ترتیب شول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپریدو لپاره یې کار وشو . اوس وخت په چین جاپان کوریا او ویتنام کې ددغه مذهب تقریباً شپږ میلیونه پیروان اوسیږي.

د چین د ملوک الطوایفي ټولو پاچاهیو په مشرۍ کې یو شهنشاه وو چې د (چو) خاندان پورې یې اړه لرله ، له میلاده اته سوه کاله مخکې چو خاندان په چین کې غټ طاقت لرلو او د چین په ټولو وړو پاچاهانو یې حکم چلیده ، د کنفیوشش په زمانه کې دغه خاندان کمزورې شو او ددې قابل نه وو چې واړه ریاستونه تر فشار لاندې راولي او له خپلمنځي نښتو یې راوګرځوي ، کنفیوشش د دغه سیاسي اړودوړ او ددې په وجه د چینایانو په ژوند باندې د تاثیراتو له امله ډېرې غټ پروګرامونه جوړ کړل.

لومړې دا چې له شهنشاه سره چې کوم طاقت دی دا له کومه پیدا کیږي ؟؟؟ د کنفیوشش په اند دا د خدای په ورکړه سره رامنځته کیږي.

دوهم کوم ریاست څنګه معلوم کړې شي چې دا سم او صحیح ریاست دی او دعوه یې دروغ نه ده ؟؟؟ نو ددې حل یې دا وښود چې کوم ریاست شهنشاه د ریاست په توګه قبول کړي هغه سم دی. خو ددې لپاره اړینه ده چې شهنشاه طاقتور وي چې خبره یې ټول ومني نو کنفیوشش وویل چې د چو خاندان شهنشاه دی د ټولو بادشاهانو بادشاه هم وګڼلی شي او له ټولو مشر پیر ولي او مرشد هم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم د چين په ټولنيز ژوند ښتو او وړوکلوي ژوند کې ډېر فرق و کړبړ وو نو کنفيوشش خلکو ته وړاندېز وکړ چې خدای ومنلی شي او د شهنشاه اطاعت دې وکړی شي د موږ پلار له اړخه چې ځنګه بچي ته په ښيښتينولې درس وړکول کيږي دغسې دې د بادشاهانو تربيت هم وي او دغسې دې په هغوئ کې هم ښه عادتونه نيکيانې قابليت او لياقت پيدا کړل شي.

کنفيوشش دا غټ کار وکړو چې په خپلو شاګردانو کې يې ځينو ته وظيفه وسپارله چې د کنفيوشش او مينشش خبرې وليکي ، د مينشش اصول او تعليمات په چين کې ډېر لوستل کيږي.

له ميلاده ۲۰٦ نه تر ۲۲۰ کاله وړاندې يعنی هغه وخت چې په چين کې د هين خاندان د شهنشاهۍ سلسله وه پينځه کتابونه وليکل شول کوم چې په چين کې تر ټولو پخواني او لوی کتابونه بلل کيږي ، د تبديليانو کتاب - ږي چنګ ، د شعروشاعرۍ کتاب - شي چنګ ، د تاريخ کتاب - شوچنګ ، د مذهبي رسوماتو کتاب - پي چنګ ، او د پسرلي او خزان کتاب - چين چو.

دا کتابونه څه شی دي او د کنفيوشش ټول مذهب څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولې خبرې چې له کنفیوشش نه مخکې مشرانو ویلې وې او هغه چې خپله کنفیوشش د دین او دنیاوي کارونو د رغولو باره کې ویلې وې ددغه خبرو له امله د چینایانو په ژوند کې سمې صفایي او امن پیدا شوی وو.

د کنفیوشش مذهب د عقل او رأی مذهب دی ، د خلکو د ټولنیز ضرورت مطابق پکې ادلون بدلون راتلی شي لکه څنګه چې سن یت سن په کال ۱۹۱۲ع کې بادشاهي ختمه کړه او جمهوري نظام یې قایم کړ نو کنفیوشي مذهب د شهنشاه په ځای ریاست او دولت په خپلو کتابونو کې ذکر کړ ، سن یت سن یې د چینایي قوم پلار او چینایي عوام یې رعیت وباله.

کنفیوشي مذهب قایم هم پاتې شو او په هغه کې د تاوي او بودایي مذهبونو عبادت او سوچ هم شامل شو ، په کنفیوشي مذهب کې عبادات او رسومات د قوم په ښېګڼه او د ټولنیز نظام په بهترۍ پورې تړلي دي په دې کې د خدای تصور او عقیده ډېره مبهمه غوندې ده خو د پلار او نیکه لمانځنه یو خاص مقام پکې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاو مذهب

له چین سره د متعلق مذاهبو له منځه یو هم تاویزم مذهب دی چې باني یې یو ستر فیلسوف لاوزی دی ، لاوزی له میلاده شپږ پیړۍ مخکې اوسیده خو د هغه د ژوندکې په حالاتو تاریخ په مکمله توګه خاموش دی ، د کنفیوشش مذهبي روایات وایي چې د هغه ملاقات له کنفیوشش سره هم شوی وو . د بودایزم او کنفیوششزم غوندی ددی مذهب هم اخلاقي او فلسفیانه نظام وو خو په دی کی د هغوئ برعکس د واحد خدای تصور لږ څه زیات واضح دی ، خو وروسته وروسته به تاویزم کی د دیوتاګانو تصور هم شامل شو خو په تاویزم د کنفیوشش او بودایت اثر څرګند مالومیږي .

په دی مذهب کی تاو یو خاص اهمیت لري چې معنی یې لاره ده ، خو ددی لفظ باره کی ډیر مفاهیم بیانیږي مثلاً (خدای ، آفاقي عقل ، بی علته وجود ، فطرت ، د سلامتی لار ، د وینا طریقه ، اصول او قانون وغیره وغیره ... خو لږ وسیع مفهوم یې هغه روح دی چې د کایناتو په هر شي کی موجود دی ، چې وروته التایمیت ریالیتي هم ویل کیږي . د تاو د تعلیماتو مطابق انسان ته ترټولو غوره لار داده چې له فطرت سره همغږی شي او ژوند وکړي ، دا خلک د رهبانیت قایل نه دي بلکی یوه ساده او ښه ژوندکي تیرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د مذهب بنيادي اصل دی ، ابتداء کی د ټاو پيروانانو يوازی په ديويانو يقين درلود خو وروسته پکی د لاوزی او نورو مذهبي مشرانو پرستش هم شروع شو . له دی پرته د ټاو پيروان د فطرت د مظاهرو پرستش هم کوي ، ددی مذهب مقدس علامت ته (يينګ ينګ) وايي چی د فطرت د دوه متضادو جنسونو (نر او ښځې) نمايندګي کوي.

د ټاويزم مقدس کتابونه تاوتيچنګ ، زيينګ زي ، لاييزي او تاوژنګ دي دا کتابونه د مختلفو زمانو مختلفو مصنفينو ته منسوب دي .لومړني دوه ياد شوي کتابونه ددی مذهب بنياد بلل کيږي .

له ميلاده ٤٠٠ کاله مخکی له نورو ملکونو نه چين ته دا خبره راغله چی لمر سپوږمی ستوري او آسمان له ځمکی نه ګيرچاپيره ګرځي ، ځمکه او د قطب ستوری په خپل ځای ولاړ دي ، د چين خلکو په دی ډير سوچ وکړو او اخر يې وويل چی يو کيډل او يو نه کيډل دا دوه بيل اصول دي ، دا دواړه د اور لرګي ، ختې او کاني په ذريعه خپل کار کوي او ددوئ له کار کولو نه ټولو موسمونه او د خلکو ژغلل پرځل منځته راځي.

د لمر سپوږمی ستورو او اسمانونو د تاوېدلو چلښت ته هغوئ د ټاو نوم ورکړ او ټاو ته يې د خدايئ درجه ورکړه ، د ټاو مذهب پيروانو دومره ليکل وکړل چی د کتابونو ډيري يې جوړ کړل اول خو يې په لمر سپوږمی ستورو آسمان ځمکه انسان روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدایښت او مرګ فکر وکړ او ولیکل او بیا یې په سیاست مذهب دواکانو وغیره ډیر کتابونه ولیکل په چین کی د تاو مذهب ښه وچلېد خو بیا په مذهب کی د ملاوټ له امله د جادو ټوټکو او منترونو زور شو او اوس داسی دی چی یوازی د پیریانو او دیوانو په لمانځنه ولاړ دی بس.

اوس وخت کی ددی مذهب پیروان اکثره هغه خلک دي چی په بودایزم او کنفیوششیزم ایمان لري او له دغه دوه مذاهبو سره سره دا مذهب هم له ځان سره اخیستلی ځي ، ددی مذهب پیروان د یوی شمیرنی له مخی دړی میلیونه ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنتو مذهب

شنتو یو چینایي لفظ دی چی معنا یې ده (د دیوتا ګانو لاړ) . د هندویزم غوندی دا مذهب هم په کوم خاص باني پوری تړلی نه دی خو ټول په دی عقیده دي چی دا مذهب په اصل کی د کیدونکی مذهبي ترقۍ نتیجه ده .

شنتو مذهب صرف په جاپان کی دی او له دوه زره کاله نه راروان دی ، ددوئ د لمانځلو شی کامي دی او کامي څه شی دی په دی د شنتو مذهب عالمان هم نه پوهیږي خو وایي چی کامي ویني ، ډیر غټ ، ویروونکی ، چی نفع او نقصان دواړه رسولی شي لکه اور هوا لمر سپوږمۍ سمندر غرونه ونی.

د فیوجي غر هم کامي دی او یا کامي پکی دی د جاپان چی څومره شهنشایان ول هغوئ ټول کامیان دي او یا کامي پکی دی، په شنتو مذهب کی خدای او خدایي طاقت یوه خبره ده هیڅ فرق پکی نشته ، په چا کی چی کامي ده هغه په خپله کامي دی او څوک چی کامي دی هغه دیوتا او دیوي ده لیکن شهنشاه په جاپان کی د لمر ځوی دی او دیوتا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوتا نر هم وي او ښځه هم او د هغوئ اولاد هم وي ، تر دوهمی نړیوالی جګړی پوری شنتو د جاپان رسمي دین وو او د ټولو ګرجاوو خرڅه یې حکومت ورکوله دی مذهب یو دا غټ کار وکړ چی ټول جاپانیان یې شهنشاه ته وفادار کړل.

د شنتویزم باره کی دا خبره کیږي چی ددی مذهب روایت له قبل التاریخ زمانی نه راروان دی خو ځینی مؤرخین وایي چی شنتویزم د جاپان په لرغوني تهذیب کی نه وو بلکی دا له جنوبي کوریا نه جاپان ته انتقال شوی دی په هر صورت دغه قبایلي روایت اوس د مذهب شکل اختیار کړی او په جاپان کی د ملي تمدن حیثیت لري.

په پینځمه عیسوي پیړۍ کی چی کله بودایزم جاپان ته راغی نو دواړو مذاهبو په خپل منځ کی داسی مفاهمت وکړ چی د (شنتوبد) په نامه یوه بیله مذهبي فرقه رامنځته شوه چی په یو وخت دداوړو مذاهبو پیروان وو ، له دی پرته کنفیوششیزم او تاویزم هم په دغه مذهب ژور اثرات پریښي دي ، په اتلسمه پیړۍ کی مشهور جاپاني عالم موټونوري ناګا شنتویزم د نورو مذاهبو له اثراتو نه جدا کړ او د خالص مذهب په شکل وړاندی کولو کوشش یې وکړ ، دا په اصل کی په مذهب کی د مذهبي احیاء یو تحریک وو او داسی اصلاحات یې پکی وکړل چی په وجه یې له نورو مذاهبو نه ممتاز شکل غوره کړ . له هغی وروسته په حکومتي سطحه ددی مذهب د پرمختګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوششونه وشول حتی چی په ۱۸۹۰ م کی د جاپان حکومت د دی مذهب تاریخ او بنیادي عقاید په تعلیمي نصاب کی شامل کړل ،د بودایزم له یاړغونی وروسته دا مذهب یو څه د زوال ښکار شو خو لا هم ددی مذهب اندازتاً څه کم دری میلیونه پیروان شته خو وروسره وروسره دوئ د بودایزم پیروان هم دي . په جاپان کی شپږ اتیا فیصده خلک په مختلطه توګه د بودایزم او شنتویزم دواړو پیروان دي. په دی مذهب کی هیڅ مقدس کتاب نشته خو په جاپان کی دوه کتابونو ته قومي او کلتوري اهمیت ورکول کیږي چی یو یې (کوجوکي) او بل یې (شوکونیهونګي) دی چی په تاریخ ، نظمونو د دیوتاګانو په کیسو او د مذهبي رسوماتو په بیان مشتمل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودي مذهب

په تاریخي لحاظ یهودیت د نړۍ له سترو مذاهبو نه یو دی چې نسبت یې حضرت موسی علیه السلام ته کیږي. په نړۍ کې دا وخت درې کتابي مذاهب دي (یهودیت ، عیسایت او اسلام) یعنی دا هغه مذاهب دي چې پیروان یې دعوه کوي چې خدای ددوئ د پیغمبر په واسطه خپل کتاب پرې نازل کړی دی. په دوئ کې یهودي مذهب تر ټولو لومړی دی.

دا وخت د یهودانو د اکثریت ملک اسراییل دی ، تر دوه زره دریم کاله پورې د یهودانو شمیر څوارلس میلیونه ښودل شوی وو ددوئ د اعتقاد له مخې یهودیت هغه مذهب دی چې د خدای په وحدانیت او د یهودانو په عظمت او بهترۍ باندې یقین درکول پکې ضروري دي دا دوه هغه بنیادونه دي چې د یهودي مذهب بنیاد پرې ولاړ دی. یهودیت له دې امله هم د اهمیت وړ دی چې د هغوئ مسلسل او مرتب تاریخ محفوظ دی خو نړیوال مذهب ځکه نشو ویلی چې د نړۍ په هر ګوټ کې ددوئ د پیروانو د شتون سربیره یې یوازې له اسراییلو پرته بل چا د پیروی زړه نه دی کړی یوه وجه پکې دا هم ده چې له ډیرو مشکلو مراحلو به تیریږي او بیا به یهودیت دایرې ته ننوځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یهودانو تاریخ ډیر اوږد او په زړه پورې دی ، مصر لوري ته له هجرت کولو نه د اروپا تر هولوکاسټ پورې د هغوئ تاریخ له بلا انتشار او مظالمو نه ډک دی خو په دغه ظلمونو او تنګدستیو کې هم دغه قوم خپل کورنی یووالی ، صلبي نسبت او نسلي نظریات په حیرانوونکی توګه محفوظ ساتلي دي ، ددوئ د تاریخ شروع له حضرت ابراهیم علیه السلام نه کیږي چی ځینی مؤرخین یې د ژوند زمانه له میلاده ۲۰۶۷ او ځینی ۲۰۲٤ او ۱۹۵۵ پورې ښيي خو په دی اړه تراوسه پورې کوټلی سند موجود نه دی.

له حضرت عیسی ع نه اته سوه کاله مخکی حضرت موسی ع تیر شوی وو د هغه د امت خلکو ته یهود ویل کیږي ، د حضرت موسی ع دوه زامن وو حضرت اسحق او حضرت ابراهیم ع ، اسحاق ع په شام کی وو او ابراهیم ع خپل ځوی اسماعیل له خپلی میرمنی سره هغه ځای ته ورسول چیرته چی نن ورځ مکه ده ، د اسحاق ع ځوی حضرت یعقوب ع وو د هغه یو نوم اسرائیل هم وو نو ځکه خو د حضرت یعقوب ع اولادی ته بني اسرائیل وایي. د یعقوب ځوی یوسف په مصر کی د مال او خزانی وزیر شو او د همغه په زمانه کی د هغه پلار او اولادونه مصر ته راغلل او همدلته اباد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څو سوه کاله کې د بني اسرائيلو تعداد ډېر لوړ شو د مصر له بادشاه (چې د فرعونانو له سلسلې نه وو) سره دا ويره پيدا شوه چې چيرته داسې نشي چې بني اسرائيل ددې په تخت قبضه وکړي ددې لپاره هغه حکم وکړ چې په بني اسرائيلو کې څوک هم نارينه بچي پيدا کيږي هغه به قتلولې شي او دغسې د قتل سلسله روانه شوه، په دې زمانه کې حضرت موسی پيدا شو که څه هم دی د بني اسرائيلو له نسل نه وو خو په داسې صورت پيدا شو چې بچ کړې شو.

کله چې موسی ځوان شو نو ډير طاقتور وو د فرعون د قوم يو کس په کوم چا زورزياتی کړې وو نو حضرت موسی يې مخه ونيوله په دې کې د دواړو ترمنځ جنګ جګړه وشوه او د موسی په ګوزار سره هغه کس مړ شو، نو له دې ويرې چې ګرفتار نشي نو موسی له مصر نه ووت او يو داسې ځای ته ورسيد چې هلته يو بزرګ اوسېده هغه له حضرت موسی سره د خپلې لور نکاح وکړه او څه موده وروسته حضرت موسی له خپلې ميرمنې سره د مصر په اراده راروان شو.

شپه شوه او يخني وه موسی ته چيرته اور ښکاره شو نو خپلې ميرمنې ته يې وويل چې زه د ګرميدلو لپاره ځم چې اور راوړم او که له اور سره څوک موجود وو نو د لارې ادرس به هم ترې مالوم کړم او د اور لورې ته روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته يې يو غيبي اواز واورېد او د الله نښاني يې وليدې ، له الله سره يې خبرې وکړې او هم دغه ځای کی يې هغه خپل پيغمبر مقرر کړ او حکم يې ورته وکړ چی فرعون ته ورشه پوی يې کړه چی مسلمان شي او بني اسرائيل بيرته خپل پلرني ټاټوبي فلسطين ته راوله.

فرعون په لاره نشو او موسی بني اسرائيل له ځان سره واخيستل چی تعداد يې مؤرخين شپږ لاکه ښيي د فلسطين په لوري روان شو خو فرعون بيا هم ورپسی شو او په درياب کی غرق شو. حضرت موسی چی د سينا دښتی ته ورسيد نو بيا يې کوه طور ته د تلو اراده وکړه او هلته يې خلوېښت ورځی تيری کړی او له تورات سره بيرته راغی. اوس تورات د حضرت موسی کتاب دی او يهودان دعوه کوي چی هغوئ همدا تورات مني خو دا هم ورسره وايي چی د وخت د ضروریاتو مطابق د يهوديت عالمانو په تورات کی څه اضافه هم کړی ده.

يهوديان خدای هم مني او وايي چی يو دی له حضرت عيسی نه مخکی ټول پيغمبران هم مني فرښتی قيامت له مرګه پس ژوندی او حساب کتاب جنت دوزخ دا ټولی خبری مني، کله چی د مني موسم شروع کيږي نو ددوئ نوی کال شروع شي او د لومړی مياشتی تر لومړيو لسو ورځو پوری خپل کال لمانځي. دغه ورځی دوئ د خدای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولو لپاره ډیری برکتناکی بولي او لسمه ورځ د حساب ورځ مني په دی ورځ د خلکو عملونه د خدای په وړاندی پیش کیږی او چی څه فیصله یې وکړه هغه وکړي او له ځان سره یې محفوظ کیږدي د حشر په ورځ به ددی فیصلو عمل مخی ته راځي چی د چا په عمل څه فیصله شوی ده. هم په لسمه ورځ یهودیان د خپلو ګناهونو اعتراف کوي او توبه تری باسي ، په اونی کی د هفتی ورځ یهودیانو ته هغسی متبرکه ده څنګه چی مسلمانانو ته د جمعی ورځ ده او عیسویانو ته د یکشنبی.

یهودیان خپل قوم په ټوله نړی عزتمن قوم ګڼي او دا دعوه کوي چی خدای ته تر بل هرچا دوئ ډیر خوښ دي د عیسی ع د راتګ انتظار دي او وایي چی کله راشي نو د هغه د عدل بادشاهی په وخت به زمونږ درجه په ټولو کی اوچته وي لکه چی مسلمانان وایي که څه هم یهودي مذهب یوازی د بني اسرائیلو لپاره وو او تبلیغي مذهب نه دی خو بیا هم یهودان د خپل دین ډیر کم تبلیغ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عيسايي مذهب

د حضرت عيسی پيدايښت يوه معجزه وه ځکه چی هغه له پلار بغير پيدا شوی وو او خبری يی کړی وی د خدای د لويوالي خبره يې کړی وه او ځان ته يې د خدای بنده او پيغمبر خطاب کړی وو او دا دعوه يې هم کړی وه چی د حضرت موسی په دين کی چی کوم کوږوالی پيدا شوی دی هغه به سموي د هغه د کتاب نوم انجيل وو.

حضرت عيسی ع ډيره کمه موده ژوندی وو د هغه د ژوند د حالاتو بارہ کی چا نه دي ليکلي انجيل د هغه د حواريونو له اړخه سينه په سينه نورو ته منتقل شوی او ډير وروسته وليکلی شو او په دغه موده کی چی هره غلطي شوی ده هغه غلطي پاتی شوی.

کله چی د عيسايت تبليغيان اروپا ته ورسيدل نو په دی فکر چی عيسايت ژر ترژره خپور شي نو د هغه سيمو د خلکو ډيری خبری يې په عيسايت کی ګډی کړی کومی چی د هغه خلکو لپاره مقدسی وی او نه يې شوی پريښودی ، او دغسی عيسايت دومره حده پوری خپور شو چی نن ورځ په نړی کی د مذاهبو له لحاظ غټ تعداد د همدی دين د پيروانو دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عیسایت اصل عقیده خو دا وه چې الله یو دی او یوازې دی یعنې پ توحید یې عقیده لرله خو د عیسی د عجیب پیدایش په وجه پکی ډیرې خبرې ور ګډې شوې ، عیسایان اوس الله یو هم مني او درې هم ، یعنې پلار زوی او روح القدس درې بیلابیل هم دي او یو هم، چې دا ډیره مبهمه خبره پاتې شوې ده خو یو عام عیسایي په اسانه سره وییلی شي چې حضرت عیسی د خدای زوی وو.

د مذهب او اخلاقو په انسایکلوپیډیا کی عیسایي مذهب دا رنګه تعریف شوی دی: یو اخلاقي تاریخي مذهب دی چې په ټوله نړۍ کی خپور شوی دی توحید مني نجات ورکوونکی دی او د الله او بنده ترمنځ عیسی مسیح د ټولو ګټو کارونو لپاره واسطه بولي،،،

په عیسویت کی ډیرې فرقې جوړې شوي دي خو په دوئ کی درې تر ټولو غټې فرقې دي - رومن کاتولیک ، ایستیرن ارتوډکسي او پروټسټنټ. ددې درېواړو په عقیدو او طریقو کی لوی اختلاف موجود دی او غټ بحثونه پکی دي خو دلته یې مونږ په لنډه لنډه بیانوو:

په رومن کاتولیک مذهب کی چې ترټولو پخوانی دی پاپ د تاریخي کلیسا ظاهري پیشوا دی او حضرت عیسی ع ددغه کلیسا باطني او روحاني پیشوا دی. پاپ د حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسی وارث بلل کیږي او د عیسویانو دا عقیده ده چې پاپ ته د حضرت عیسی روحاني سرپرستي او هدایت حاصل دی نو په دی وجه د پاپ او د هغه د مشورتي کونسل ټولی فیصلی هم د حضرت عیسی فیصله بلل کیږي او په هغی عمل د ټول کاتولیک مذهب په پیروانانو واجب دی په کاتولیک مذهب کی د کتاب او شریعت فکر نشي کیدای بلکی د پاپ فیصله هرڅه دي.

د ایستیرن آرتوډکسي عقیده داده چې د پاپ او کلیسا په مقابل کی صحیح عبادت ، په ګناه صحیح اقرار او په مذهبي رسوماتو او د حضرت عیسی ع د مشری نه شکیدونکی سلسله اصل مذهب ګڼي، د حضرت عیسی په دوهم ځل پیدایښت عقیده باندی ددوئ ټول مذهبي معاملات او دارومدار ولاړ دی.

په پروټستنټ کی هم دوه فرقی دي ، د لوتهر پیروان او د کالون پیروان ، لوتهر په شپاړسمه عیسوي پیړۍ کی د عیسوي مذهب د اصلاح کار وکړ ، هغه د پاپ او د هغه فیصلی یوی خواته کېښودی او د انجیل د تعلیماتو د مخکیوالي کوشش یې وکړ ، هغه عیسایت هغه حالت ته راوړل غوښتل په کوم کی په پیل کی وو ، هغه په خلکو کی دا فکر عام کړ چې د کلیسا اصلي وظیفه داده چې خلکو ته د انجیل اصلي تعلیمات وروسوي او هغه مذهبي رسومات ادا کړی لکه بپتسمه وغیره ... د لوتهر په فکر چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب د عمل صورت دادی چی پاکه زندګي اختیار کړی شي او د دنیا کارونه د مذهب د هدایت مطابق ترسره شي ، هغه د عباداتو او داخلي پاکیزګی قایل وو او د کلیسا د نظام او انتظام هم قایل وو ، خو په سیاست کی یې د مذهب دخالت نه غوښت.

د کالون رایه بیا دا وه چی یوازی د انجیل تعلیمات دی خواره کړی شي د بپتسمه وغیره رسوماتو په ادا کولو سره کلیسا خپل مقصد ته نه رسیږي ، بلکی کلیسا ته د عیسویانو د دنیوي ژوندانه برابرولو او ترقی ورکولو لپاره هم څه ناڅه پکار دي هغه د خلکو سیاسي ټولنیزه او کلتوري زندګي هم له کلیسا نه بیلول نه غوښتل.

کالون د عیسویت په دین یو ډیر غټ کتاب هم لیکلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت

یو لرغونی مذهب دی چی په عراق کی راوتوکېد د نورو مذاهبو غوندی ددی مذهب باني هم (مانی) وو چی په ۲۱۷مه هجري پېړۍ کی په عراق کی پیدا شو د هغه حالات د مسلمانو مؤرخینو له قوله مونږ ته رارسېدلي دي ، ددغه مؤرخینو په وینا هغه یو فلسفي وو او د خپل یو داسی مذهب بنیاد یې کیښود چی له زرتشتیت یهودیت او عیسویت نه اخیستل شوی وو، په هغه وخت کی زرتشتیت د ایران رسمي مذهب وو خو کله چی وکتل شول د ماني مذهب د زرتشتیت خلاف یو چیلنج جوړېدو نو د ایران د هغه وخت بادشاه بهرام اول چی د زردشتیت پیروان وو مانی قتل کړ او د هغه په پیروانو یې ډېر ظلمونه وکړل له دی وروسته د مانیزم پیروانانو د منځنی آسیا او چین خواته هجرت وکړ خو ځینی مؤرخینو لیکلي دي چی د ایران بل بادشاه (دوهم شاپور ۳۰۹-۳۷۹) مانیزم قبول کړی وو خو په دی اړه کوم ثابت دلیل نشته خو یوازی دا چی هغه د ماني له پیروانو سره نیک برخورد کاوو ، دغه وخت کی مانیزم په چین ، لویدیځه آسیا ، شمالي افریقا ، جنوبي اروپا ، فرانسه او اسپانیا کی خپور شوی وو. خو په اوومه پیړۍ کی ددی مذهب اثر ختمیدل شروع شول او بلاخره تقریباً ددی مذهب وجود اوس باقي نه دی پاتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت کې د سامي او غیرسامي دواړو قسمه مذاهبو پیغمبرانو ، دیوتاګانو او سپیڅلو مناسکو منل شته خو لږه موده وروسته بیا دا مذهب د تحریفاتو ښکار شوی وو. ماني تقریباً اووه یا اته کتابونه لیکلي وو چې پکې دا مذهب یو الهامي مذهب منل کېدو ، دا کتابونه په سریاني ژبه لیکل شوي وو ، یو بل کتاب یې هم وو چې ارژنګ نومېده او په تصاویرو مشتمل وو خو دا مهال ددې ټولو کتابونو له څو ټکړو پرته بل هیڅ هم نه دي پاتې شوي ، مانیزم د ثنویت لوري ته مایل وو خو پکې د زرتشتي خدای تصور هم رایج وو . که څه هم مانویت نن ورځ معدوم بلل کیږي لیکن په نړۍ کې په متفرق ډول یوه کمه شمیر ابادي اوس هم ددې دین پیروان شته.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library